

HUMAN@RISK

Kwetsbaar door techniek

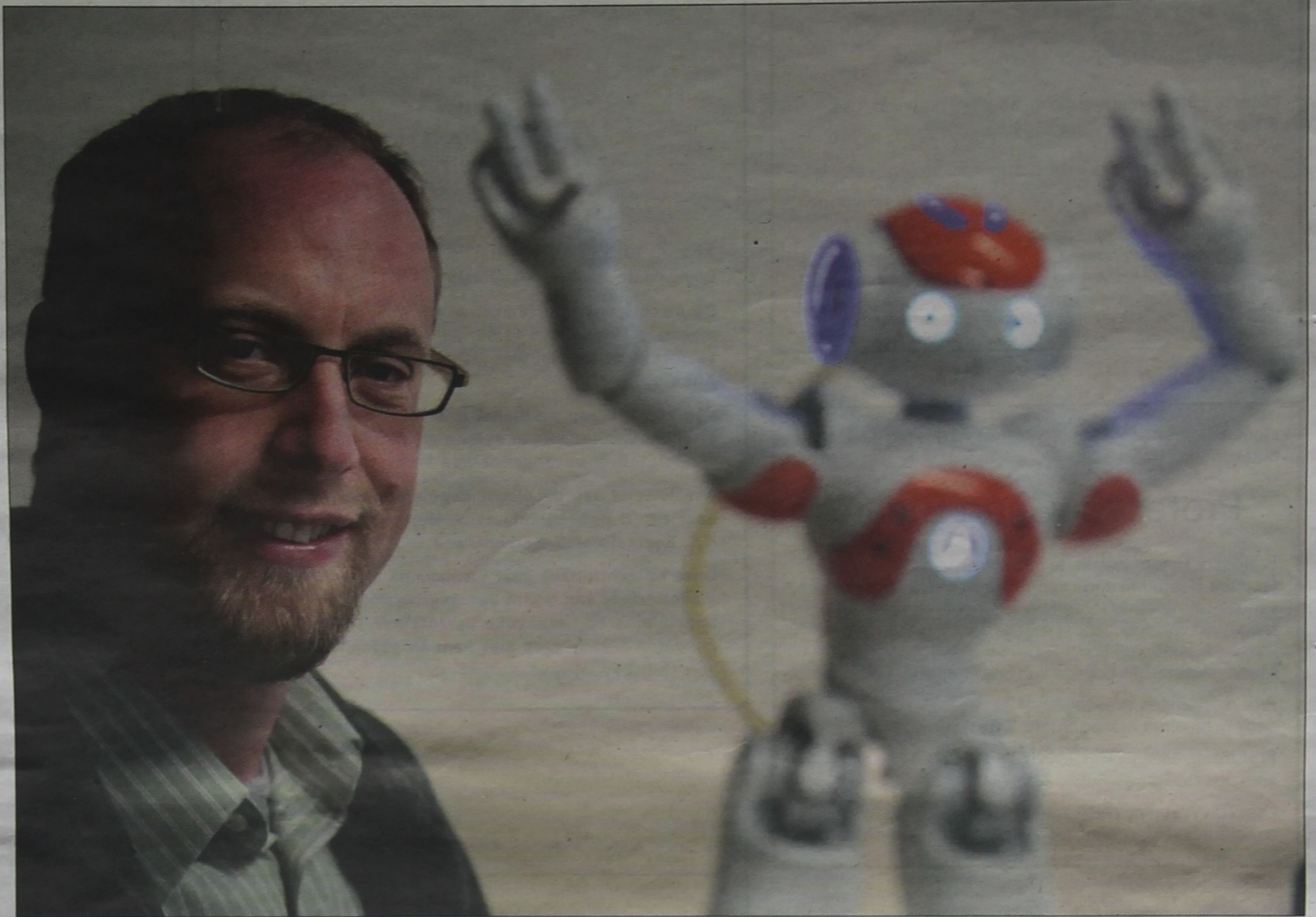
Techniek maakt ons mensen sterker, maar op een andere moment ook weer zwakker.

door Hans Brok

ENSCHEDA - Techniek maakt sterker, maar op een ander vlak ook zwakker. Daarom moet al tijdens de ontwikkeling van nieuwe technieken worden nagedacht over de consequenties ervan. Dat is in twee zinnen de kern van het boek *Human@Risk* van Mark Coeckelbergh. Hij is filosoof en docent aan de Universiteit Twente.

„Je ziet het bij internetbankieren, bij drones: elke kwetsbaarheid die je oplost veroorzaakt elders weer een nieuwe kwetsbaarheid.” Vanaf volgend jaar is het boek onderdeel van de leerstof op de UT. Dagenlang lag het bankverkeer bij de ING plat. De computers, het internetbankieren dat ons moest verlossen van het contante geld, deden niet meer. Ineens was er paniek. Hoe betaal je rekeningen, hoe kom je aan contant geld om brood te kopen? Volgens Mark Coeckelbergh is dit een schoolvoorbeeld van wat techniek te weeg brengt. „Internetbankieren is een technische vinding die een probleem oplost. Je hoeft geen contant geld meer in huis te hebben, opgeborgen in een oude sok of onder een matras. Dat is handig, want daardoor ben je minder kwetsbaar voor inbrekers. Maar met de invoering van het bankensysteem hebben we er een nieuwe kwetsbaarheid bij gekregen. De ene is vervangen door de andere. Daar moet je dan heel goed over nadenken. Wat willen we? Niemand wil kwetsbaar zijn voor die overvaller. Maar het voordeel van die overvaller is wel dat je hem ziet. Dat heb je bij de bank niet. Op die computer heb je geen grip. Je hebt geen idee wat er op de achtergrond met jouw geld gebeurt. Bovendien: als de pc wordt aangevallen kun je dus niet meer bij je geld. Dat heb je niet als het onder de matras ligt.”

Hoe dicht de kwetsbaarheden tegen elkaar aan liggen bleek vervolgens in de media. Toen de ING een tijdlang onbereikbaar was adviseerde het Nibud gezinnen voortaan wat contant geld thuis te houden. Voor als de bank plat lag. Waarop de minister weer adviseerde dat niet te doen, want dan werden we weer kwetsbaar voor inbrekers. Coeckelbergh: „Het is een paradoxaal verschijnsel. Technologie wordt vaak ingezet om ons minder kwetsbaar te maken. Maar paradoxaal genoeg creëert die techniek ook steeds weer nieuwe risico's en kwetsbaarheden.” Hij wijst op drones, op afstand bestuurbare vliegende robots. Sommige maken alleen foto's, andere dragen raketten bij

■ Mark Coeckelbergh is filosoof en docent aan de Universiteit Twente in Enschede. Hij schreef het boek *Human@Risk*, over dat techniek ons sterker, maar ook zwakker maakt. foto Frans Nikkels

“ **Techniek creëert steeds weer nieuwe risico's en kwetsbaarheden**

Mark Coeckelbergh, filosoof

zich. Coeckelbergh: „Het lijkt alsof het door drones veiliger wordt. Je kunt er immers boeven mee vangen. Maar ze brengen toch weer nieuwe risico's met zich mee, zoals de privacy die in het gedrang komt bijvoorbeeld. Ik las over een onschuldige fietser die niet naar een overvliegende helikopter keek en dus als verdacht werd aangemerkt. Dat is merkwaardig. Hij was verdacht omdat hij niet opkeek... Daarbij, je wordt ongevraagd bekeken en je weet niet wat er met die beelden gebeurt. Ze verdwijnen in netwerken waar je geen zicht op hebt. Er is wel wetgeving, maar die is gebaseerd op een andere tijd toen deze technologie er nog niet was. Dat is mijn punt. Als je nieuwe technologie ontwerpt houd er dan rekening mee dat er nieuwe kwetsbaarheden kunnen ontstaan. Dat wil niet zeggen dat je moet stoppen met je onderzoek, maar dat je moet proberen vanaf het begin van het ontwerp daar rekening mee te houden. De poli-

“ **Ik merk dat technische mensen ethiek altijd toch als hinderlijk ervaren**

tië en de ethiek kunnen dan zeggen: 'Dit willen we en dat willen we niet'. Je kunt dan bijvoorbeeld reageren met: 'We willen iets alleen ontwikkelen als er wetgeving bij komt'. Of: 'We ontwikkelen het zo dat er geen privacy in het geding is'. Hij wijst nog even op Google Glass. Met speciale software kunnen gezichten worden herkend. De informatie die daar bij hoort kan aan de binnenkant van een speciale bril worden geprojecteerd. „Stel je voor: je staat tegenover iemand die je niet kent, maar die vervolgens in zijn bril allerlei persoonlijke details over je ziet, zonder dat je dat weet. Wil je dat wel? Daar zitten privacyaspecten aan. De techniek gaat er echter komen. Ook nu is het bedoeld om dingen te verbeteren, makkelijker te maken, mogelijkheden van de mens te vergroten. Maar over de nieuwe kwetsbaarheden die het veroorzaakt moet je tijdens de ontwikkeling al nadenken.”

“ **We raken steeds meer gehandicapt. Door de tomtom kan niemand meer kaartlezen**

Coeckelbergh vindt niet dat dit al bij voorbaat een verloren strijd is. Hij erkent dat techneuten vaak niet zitten te wachten op ethische vragen, maar hij heeft de hoop toch niet helemaal opgegeven. „Het is natuurlijk moeilijk om je vooraf voor te stellen hoe dingen eruit gaan zien en wat voor gevolgen ze zullen hebben. Ik denk dat de ethiek op zich wel een kans maakt. Maar het gaat alleen goed als het lukt de ethiek al in het ontwerpniveau te integreren en toe te passen. Een lastige missie, dat klopt. Ik kom net van een technisch congres over robotica. Ik merk dat technische mensen ethiek altijd toch als hinderlijk ervaren. Ze vinden niet dat het daar om gaat, het zijn gewoon jongens die willen spelen. Ethiek zien ze als een aanhangsel.” De invloed van al die nieuwe techniek heeft nog een nadeel. Coeckelbergh. „Als je dingen automatiseert dan verlies je vaardigheden. We raken als mens ongemerkt steeds meer gehandicapt.

“ **Technologie kan ook ingezet worden om leven rijker en boeiender te maken**

Door de komst van de tomtom bijvoorbeeld kan bijna niemand meer kaartlezen. Dat is jammer. Kijk, op zich ben ik niet tegen technologie, want de kaart is eigenlijk ook een technologie, maar je krijgt wel steeds weer nieuwe kwetsbaarheden. Dat besef leeft bij techneuten niet zo. Techneuten zeggen: 'We gaan het probleem oplossen'. Maar dat is schijn, er komen nieuwe kwetsbaarheden voor terug. Ik zeg daarmee niet dat wetenschap verkeerd is, maar er zijn meer manieren om naar de werkelijkheid te kijken. We kunnen technologie ook inzetten om leven niet alleen aangener te laten maken, maar ook rijker, interessanter en boeiender. Er is meer dan alleen comfort. Daarvoor moet je nadenken over de vraag welke richting je op wil. En dan niet pas als de techniek er al is, maar als onderdeel van de ontwikkeling.”

Mark Coeckelbergh: *Human@Risk*, Springer 2013